ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δέκατο τμήμα)

της 20ής Οκτωβρίου 2022*

«Προδικαστική παραπομπή – Καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές – Οδηγία 2011/7/ΕΕ – Άρθρο 12, παράγραφος 4 – Χρονικό πεδίο εφαρμογής – Πρακτική καθιερωθείσα πριν από τις 16 Μαρτίου 2013, η οποία συνίσταται στη μη είσπραξη τόκων υπερημερίας και αποζημίωσης για τα έξοδα είσπραξης – Πρακτική εφαρμοζόμενη στις μεμονωμένες παραγγελίες που πραγματοποιούνται από την ημερομηνία αυτή και εφεξής – Άρθρο 7, παράγραφοι 2 και 3 – Συμβατικές ρήτρες και κατάφωρα καταχρηστικές πρακτικές – Παραίτηση ως προϊόν ελεύθερης βούλησης»

Στην υπόθεση C-406/21,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Korkein oikeus (Ανώτατο Δικαστήριο, Φινλανδία) με απόφαση της 1ης Ιουλίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο αυθημερόν, στο πλαίσιο της δίκης

A Oy

κατά

B Ky,

Κοινωνίας κληρονόμων του C,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δέκατο τμήμα),

συγκείμενο από τους Δ. Γρατσία, πρόεδρο τμήματος, I. Jarukaitis και Z. Csehi (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. M. Collins

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η A Oy, εκπροσωπούμενη από τον K. Tenhovirta, asianajaja,

– η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A. Laine,

* Γλώσσα διαδικασίας: η φινλανδική.

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον G. Gattinara, την T. Simonen και την I. Söderlund,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφοι 2 και 3, καθώς και του άρθρου 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 2011/7/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 2011, για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές (ΕΕ 2011, L 48, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της A Oy, αφενός, και της B Ky και της κοινωνίας κληρονόμων του C, αφετέρου, σχετικά με την καθυστερημένη εξόφληση 135 τιμολογίων με ημερομηνίες λήξης μεταξύ της 10ης Απριλίου 2015 και της 21ης Φεβρουαρίου 2018.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2011/7

3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 12, 16 και 28 της οδηγίας 2011/7 έχουν ως εξής:

«(12) Η καθυστέρηση πληρωμής αποτελεί παράβαση συμβατικής υποχρέωσης η οποία έχει γίνει οικονομικά ελκυστική για τους οφειλέτες στα περισσότερα κράτη μέλη λόγω των χαμηλών ή των ανύπαρκτων τόκων υπερημερίας που επιβάλλονται στις καθυστερήσεις πληρωμών και/ή της βραδύτητας των διαδικασιών είσπραξης. Για να αναστραφεί η τάση αυτή και για να αποθαρρύνονται οι καθυστερήσεις, απαιτείται αποφασιστική μεταστροφή προς την υιοθέτηση νοοτροπίας έγκαιρης πραγματοποίησης των πληρωμών, τέτοια που, μεταξύ άλλων, να θεωρείται πάντα ο αποκλεισμός του δικαιώματος χρέωσης τόκου κατάφωρα καταχρηστική συμβατική ρήτρα ή πρακτική. Η μεταστροφή αυτή θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει τον καθορισμό ειδικών ρυθμίσεων σχετικά με τις προθεσμίες πληρωμής και την αποζημίωση των πιστωτών για τις δαπάνες που υφίστανται, επίσης δε θα πρέπει στο πλαίσιο αυτό ο αποκλεισμός του δικαιώματος αποζημίωσης για τα έξοδα είσπραξης να θεωρείται καταφανώς καταχρηστικός.

[…]

(16) Η παρούσα οδηγία δεν θα πρέπει να υποχρεώνει τους πιστωτές να απαιτούν τόκους υπερημερίας. Σε περίπτωση εκπρόθεσμης πληρωμής, η παρούσα οδηγία θα πρέπει να επιτρέπει στον πιστωτή να χρεώνει τόκους υπερημερίας χωρίς προηγούμενη όχληση για μη εκτέλεση ή άλλη παρεμφερή ειδοποίηση προς τον οφειλέτη σχετικά με την υποχρέωσή του να πληρώσει.

[…]

(28) Η παρούσα οδηγία θα πρέπει να απαγορεύει την κατάχρηση της ελευθερίας των συμβάσεων εις βάρος του πιστωτή. Κατά συνέπεια, όταν ένας όρος σύμβασης ή μια πρακτική σε σχέση με την ημερομηνία ή την προθεσμία πληρωμής, το επιτόκιο υπερημερίας ή την αποζημίωση για το κόστος είσπραξης δεν δικαιολογείται με βάση τους όρους που ισχύουν για τον οφειλέτη ή εξυπηρετεί κυρίως τον σκοπό της εξασφάλισης μεγαλύτερης ρευστότητας για τον οφειλέτη εις βάρος του πιστωτή, μπορεί να θεωρηθεί υπό την έννοια αυτή ότι προβλέπεται καταχρηστικώς. […] Ειδικότερα, ο πλήρης αποκλεισμός του δικαιώματος χρέωσης τόκων θα πρέπει να θεωρείται πάντοτε κατάφωρα καταχρηστικός, ενώ ο αποκλεισμός του δικαιώματος αποζημίωσης για τα έξοδα είσπραξης να εικάζεται ως καταφανώς καταχρηστικός. Η παρούσα οδηγία δεν θα πρέπει να θίγει τις εθνικές διατάξεις σχετικά με τον τρόπο σύναψης των συμβάσεων ή τις διατάξεις που ρυθμίζουν την ισχύ συμβατικών ρητρών που είναι καταχρηστικές για τον οφειλέτη.»

4 Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής», ορίζει στις παραγράφους 1 και 2 τα εξής:

«1. Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι η καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές, προκειμένου να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και να ενισχυθεί με τον τρόπο αυτόν η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των [μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ)].

2. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε όλες τις πληρωμές που έχουν χαρακτήρα αμοιβής στο πλαίσιο εμπορικών συναλλαγών.»

5 Κατά το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

1) “εμπορική συναλλαγή”: κάθε συναλλαγή μεταξύ επιχειρήσεων ή μεταξύ επιχειρήσεων και δημόσιων αρχών, η οποία οδηγεί στην παράδοση αγαθών ή στην παροχή υπηρεσιών έναντι αμοιβής·

[…]

4) “καθυστέρηση πληρωμής”: η μη πραγματοποίηση πληρωμής μέσα στη συμβατική ή εκ του νόμου προθεσμία, εφόσον πληρούνται οι όροι του άρθρου 3 παράγραφος 1 […]·

5) “τόκος υπερημερίας”: ο νόμιμος τόκος υπερημερίας ή ο τόκος με επιτόκιο που έχει συμφωνηθεί μεταξύ επιχειρήσεων, υπό τους όρους που καθορίζονται στο άρθρο 7·

6) “νόμιμος τόκος υπερημερίας”: ο απλός τόκος για την καθυστερημένη πληρωμή σε επιτόκιο το οποίο είναι ίσο προς το σύνολο του επιτοκίου αναφοράς συν οκτώ τουλάχιστον επιπλέον ποσοστιαίες μονάδες·[…]».

6 Το άρθρο 3 της ίδιας οδηγίας, με τίτλο «Εμπορικές συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, στις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων, ο πιστωτής δικαιούται τόκο υπερημερίας χωρίς να απαιτείται όχληση, εφόσον πληρούνται οι εξής όροι:

α) ο πιστωτής έχει εκπληρώσει τις συμβατικές και νομικές του υποχρεώσεις· και

β) ο πιστωτής δεν έχει λάβει το οφειλόμενο ποσό εγκαίρως, εκτός εάν ο οφειλέτης δεν ευθύνεται για την καθυστέρηση.»

7 Το άρθρο 4 της οδηγίας 2011/7 αφορά τις συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων και δημοσίων αρχών. Η παράγραφος 3 του άρθρου αυτού προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, στις εμπορικές συναλλαγές στις οποίες ο οφειλέτης είναι δημόσια αρχή, η προθεσμία πληρωμής δεν υπερβαίνει ορισμένα χρονικά όρια που ορίζει η παράγραφος αυτή. Η παράγραφος 4 του εν λόγω άρθρου παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να παρατείνουν, σε ορισμένες περιπτώσεις, τις προθεσμίες της παραγράφου 3.

8 Το άρθρο 6 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης», προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, εφόσον καθίσταται απαιτητός τόκος υπερημερίας σε εμπορικές συναλλαγές σύμφωνα με το άρθρο 3 ή το 4, ο πιστωτής δικαιούται να λάβει από τον οφειλέτη τουλάχιστον το σταθερό ποσό των 40 ευρώ.

2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι το κατά την παράγραφο 1 κατ’ αποκοπήν ποσό είναι απαιτητό χωρίς να απαιτείται όχληση και ως αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης του πιστωτή.

3. Ο πιστωτής δικαιούται, επιπλέον του κατά την παράγραφο 1 κατ’ αποκοπήν ποσού, να ζητήσει από τον οφειλέτη εύλογη αποζημίωση για οποιαδήποτε σχετικά υπολειπόμενα έξοδα είσπραξης πάνω από το κατ’ αποκοπήν ποσό, που οφείλονται στην καθυστερημένη πληρωμή του οφειλέτη. […]»

9 Το άρθρο 7 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Καταχρηστικοί όροι συμβάσεων και πρακτικές», ορίζει στις παραγράφους 1 έως 3 τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη προβλέπουν ότι συμβατικός όρος ή πρακτική που αφορά την ημερομηνία ή την προθεσμία πληρωμής, το επιτόκιο για την καθυστέρηση της πληρωμής ή την αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης είτε δεν έχει εκτελεστό χαρακτήρα είτε γεννά αξίωση αποζημίωσης, εάν έχει κατάφωρα καταχρηστικό χαρακτήρα για τον πιστωτή.

Για την εκτίμηση του τυχόν καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικού όρου ή πρακτικής για τον πιστωτή, υπό την έννοια του πρώτου εδαφίου, συνεκτιμώνται όλες οι περιστάσεις της υπόθεσης, συμπεριλαμβανομένων:

α) τυχόν κατάφωρης παρέκκλισης από τα συναλλακτικά ήθη, αντίθετης προς την καλή πίστη και τη συναλλακτική δεοντολογία·

β) της φύσης του προϊόντος ή της υπηρεσίας· και

γ) του εάν ο οφειλέτης διαθέτει οιονδήποτε αντικειμενικό λόγο απόκλισης από τον νόμιμο τόκο υπερημερίας, από την προθεσμία πληρωμής […] ή από το κατ' αποκοπήν ποσό κατά το άρθρο 6 παράγραφος 1.

2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, συμβατικός όρος ή πρακτική που αποκλείει τη χρέωση τόκου για την καθυστέρηση της πληρωμής θεωρείται ότι έχει κατάφωρα καταχρηστικό χαρακτήρα.

3. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, συμβατικός όρος ή πρακτική που αποκλείει την αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης σύμφωνα με το άρθρο 6 θεωρείται ότι έχει κατάφωρα καταχρηστικό χαρακτήρα.»

10 Το άρθρο 12 της ίδιας οδηγίας, με τίτλο «Μεταφορά στο εθνικό δίκαιο», ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν προς τα άρθρα 1 έως 8 και το άρθρο 10 έως τις 16 Μαρτίου 2013. Κοινοποιούν αμέσως στην [Ευρωπαϊκή] Επιτροπή το κείμενο των εν λόγω διατάξεων.

[…]

4. Κατά τη μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, τα κράτη μέλη αποφασίζουν σχετικά με την εξαίρεση συμβάσεων που έχουν συναφθεί πριν από τις 16 Μαρτίου 2013.»

11 Κατά το πρώτο εδάφιο του άρθρου 13 της οδηγίας 2011/7:

«Η οδηγία 2000/35/ΕΚ [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές (ΕΕ 2000, L 200, σ. 35)] καταργείται από τις 16 Μαρτίου 2013, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων των κρατών μελών όσον αφορά τις προθεσμίες για τη μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο και την εφαρμογή της. Εντούτοις, παραμένει σε ισχύ για συμβάσεις που συνήφθησαν πριν από την εν λόγω ημερομηνία στις οποίες η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται σύμφωνα με το άρθρο 12 παράγραφος 4.»

Το φινλανδικό δίκαιο

12 Η οδηγία 2011/7 μεταφέρθηκε στο φινλανδικό δίκαιο με τον laki kaupallisten sopimusten maksuehdoista (30/2013) [νόμο περί των όρων πληρωμής στις εμπορικές συμβάσεις (30/2013)], της 18ης Ιανουαρίου 2013 (στο εξής: νόμος περί των όρων πληρωμής).

13 Δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 1, του νόμου περί των όρων πληρωμής, ο νόμος αυτός εφαρμόζεται στα ποσά που υποχρεούται να καταβάλει επιχείρηση ή αναθέτουσα αρχή σε μια επιχείρηση ως αντιπαροχή για την παράδοση αγαθού ή την παροχή υπηρεσίας.

14 Δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 2, του ως άνω νόμου, οι διατάξεις του που αφορούν τις συμβατικές ρήτρες ισχύουν και για τις συμβατικές πρακτικές.

15 Δυνάμει του άρθρου 8, παράγραφος 1, του νόμου περί των όρων πληρωμής, η συμβατική ρήτρα κατά την οποία ο πιστωτής δεν δικαιούται τόκους υπερημερίας δεν παράγει αποτελέσματα. Δυνάμει του άρθρου 8, παράγραφος 3, του νόμου αυτού, συμβατική ρήτρα η οποία προβλέπει ότι ένας πιστωτής δεν δικαιούται αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης, σύμφωνα με τα άρθρα 10 και 10e του saatavien perinnästä annettu laki (513/1999) [νόμου περί είσπραξης απαιτήσεων (513/1999)], της 1ης Σεπτεμβρίου 1999, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης (στο εξής: νόμος περί είσπραξης απαιτήσεων), δεν παράγει αποτελέσματα, εκτός αν νόμιμοι λόγοι δικαιολογούν τη χρήση της ρήτρας αυτής.

16 Ο νόμος περί είσπραξης απαιτήσεων προβλέπει κατ' αποκοπήν αποζημίωση. Το άρθρο 10e του νόμου αυτού ορίζει ότι, σε περίπτωση που μια καταβολή καθυστερήσει, κατά την έννοια του άρθρου 1 του νόμου περί των όρων πληρωμής, με αποτέλεσμα ο πιστωτής να δικαιούται τόκους υπερημερίας, ο πιστωτής έχει δικαίωμα να του καταβάλει ο οφειλέτης κατ' αποκοπήν αποζημίωση, ύψους 40 ευρώ, για τα έξοδα είσπραξης.

17 Το άρθρο 11, παράγραφος 1, του νόμου περί των όρων πληρωμής διευκρινίζει ότι ο εν λόγω νόμος τίθεται σε ισχύ στις 16 Μαρτίου 2013. Δυνάμει της παραγράφου 2 του εν λόγω άρθρου 11, σύμβαση συναφθείσα πριν από την εν λόγω ημερομηνία έναρξης ισχύος διέπεται από τις διατάξεις που ίσχυαν κατά την κρίσιμη ημερομηνία.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

18 Από τον Απρίλιο του 2009 και εφεξής, η Β, η οποία ασκεί δραστηριότητα βιβλιοπωλείου, είναι πελάτης της Α και έχει αγοράσει από αυτή βιβλία και άλλα είδη βιβλιοπωλείου, κατόπιν μεμονωμένων παραγγελιών. Για κάθε παραγγελία της Β, η Α παρέδωσε σε αυτή βιβλία και της απέστειλε χωριστό τιμολόγιο. Μεταξύ των εν λόγω διαδίκων δεν έχει συναφθεί σύμβαση-πλαίσιο ή άλλη έγγραφη συμφωνία για την παραγγελία και προμήθεια των οικείων εμπορευμάτων. Ούτε οι όροι εξόφλησης των τιμολογίων και καταβολής των τόκων υπερημερίας έχουν συνομολογηθεί με χωριστή έγγραφη συμφωνία μεταξύ των εν λόγω διαδίκων.

19 Με αγωγή που άσκησε στις 7 Μαΐου 2018, η Α ζήτησε από το käräjäoikeus (πρωτοβάθμιο δικαστήριο, Φινλανδία) να υποχρεώσει αλληλεγγύως και εις ολόκληρον τη Β και τον C, ομόρρυθμο εταίρο της τελευταίας, να της καταβάλουν τόκους υπερημερίας ύψους 172,81 ευρώ και, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 10e του νόμου περί είσπραξης απαιτήσεων, κατ' αποκοπήν αποζημιώσεις για τα έξοδα είσπραξης συνολικού ύψους 5 400 ευρώ. Προς στήριξη των αιτημάτων της, η Α υποστήριξε ότι η Β είχε εξοφλήσει εκπρόθεσμα 135 τιμολόγια τα οποία κατέστησαν ληξιπρόθεσμα κατά την περίοδο από τις 10 Απριλίου 2015 έως τις 21 Φεβρουαρίου 2018.

20 Οι Β και C αντιτάχθηκαν στα ως άνω αιτήματα. Μολονότι παραδέχθηκαν ότι η εξόφληση των 135 επίμαχων τιμολογίων πραγματοποιήθηκε με καθυστέρηση δύο ημερών έως τριών εβδομάδων από τις ημερομηνίες λήξης τους, επισήμαναν ότι όλα αυτά τα τιμολόγια είχαν εξοφληθεί οριστικά.

21 Συναφώς, επικαλέστηκαν, μεταξύ άλλων, τη συνήθη πρακτική στον τομέα του βιβλιοπωλείου και το γεγονός ότι, κατά τη διάρκεια των οκτώ ετών της συνεργασίας τους, η Α ουδέποτε είχε αξιώσει από αυτούς την καταβολή τόκων υπερημερίας ή αποζημιώσεων για τα έξοδα είσπραξης, μολονότι η Β εξοφλούσε την πλειονότητα των τιμολογίων που εξέδιδε η Α μετά τις ημερομηνίες λήξης τους. Υποστήριξαν δε ότι υπήρχε τουλάχιστον «σιωπηρή συμφωνία» μεταξύ των Α και Β, κατά την οποία η Β μπορούσε να εξοφλήσει τα εκδιδόμενα τιμολόγια εντός εύλογης προθεσμίας μετά την

ημερομηνία λήξης τους, χωρίς να επιβαρυνθεί με τόκους υπερημερίας. Υπήρχε επίσης μεταξύ των A και B συμφωνία δυνάμει της οποίας η A δεν δικαιούνταν την κατ' αποκοπήν αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης που προβλέπει το άρθρο 10e του νόμου περί είσπραξης απαιτήσεων.

22 Το käräjäoikeus (πρωτοβάθμιο δικαστήριο) απέρριψε την αγωγή της A.

23 Συναφώς, το δικαστήριο αυτό επισήμανε ότι το καθοριστικό ζήτημα ήταν αν η A μπορούσε να αξιώσει την καταβολή τόκων υπερημερίας. Παρέπεμψε δε στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του νόμου περί των όρων πληρωμής, δυνάμει του οποίου η συμβατική ρήτρα κατά την οποία ο πιστωτής δεν δικαιούται τόκους υπερημερίας δεν παράγει αποτελέσματα. Δεδομένου ότι η διάταξη αυτή είναι αναγκαστικού δικαίου, η A και η B δεν μπορούσαν να συμφωνήσουν ότι η A δεν έχει κανένα δικαίωμα στην καταβολή τόκων υπερημερίας.

24 Εντούτοις, το εν λόγω δικαστήριο έκρινε αποδεδειγμένη την ύπαρξη μακροχρόνιας εμπορικής πρακτικής μεταξύ των A και B, δυνάμει της οποίας ένα τιμολόγιο μπορούσε να εξοφληθεί εντός εύλογης προθεσμίας από την ημερομηνία λήξης της ισχύος του, χωρίς να καταβληθούν τόκοι υπερημερίας. Κατά την άποψή του, η πρακτική αυτή δεν είναι αντίθετη προς το άρθρο 8, παράγραφος 1, του νόμου περί των όρων πληρωμής, οπότε η A δεν έχει δικαίωμα στην καταβολή τόκων υπερημερίας ούτε, κατά συνέπεια, στην καταβολή κατ' αποκοπήν αποζημίωσης για τα έξοδα είσπραξης.

25 Το hovioikeus (εφετείο, Φινλανδία), ενώπιον του οποίου προσέφυγε η A, επικύρωσε την πρωτόδικη απόφαση, κρίνοντας ότι η πρακτική των A και B είχε καταστεί αναπόσπαστο τμήμα της μεταξύ τους συναφθείσας συμφωνίας. Κατά την άποψη του εφετείου, οι εφαρμοστέες διατάξεις δεν απαγορεύουν να είναι, δυνάμει της πρακτικής αυτής, η ημερομηνία κατά την οποία αρχίζουν να τρέχουν οι τόκοι υπερημερίας διαφορετική από την ημερομηνία λήξης του οικείου τιμολογίου. Τέλος, το εφετείο έκρινε ότι η εν λόγω πρακτική δεν ήταν ούτε μη εύλογη ούτε καταχρηστική και ότι, ως εκ τούτου, δεν ήταν αντίθετη προς την αναγκαστικού δικαίου κανονιστική ρύθμιση.

26 Η A άσκησε αναίρεση ενώπιον του Korkein oikeus (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Φινλανδία), το οποίο είναι το αιτούν δικαστήριο.

27 Προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως, η A υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι, λαμβανομένου υπόψη του αναγκαστικού δικαίου χαρακτήρα της εφαρμοστέας ρύθμισης, η ίδια και η B δεν είχαν δικαίωμα να συνάψουν συμφωνίες –σιωπηρές ή υπό οποιαδήποτε άλλη μορφή– σχετικές με την καταβολή τόκων υπερημερίας, οι οποίες να προσβάλλουν τα δικαιώματα του οικείου πιστωτή.

28 Όσον αφορά, επιπλέον, τις διατάξεις του άρθρου 11, παράγραφοι 1 και 2, του νόμου περί των όρων πληρωμής, η A υποστηρίζει ότι κάθε μεμονωμένη παραγγελία συνιστά σύμβαση και ότι, εν προκειμένω, δεν πρόκειται για μακροχρόνια συμφωνία ή για πρακτική που ανάγονται σε χρόνο πριν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του νόμου αυτού.

29 Αντιθέτως, η B και η κοινωνία κληρονόμων του C θεωρούν ότι, μέσω συμβατικής ρήτρας ή πρακτικής, είναι δυνατή η παρέκκλιση από την ημερομηνία κατά την οποία αρχίζουν να τρέχουν οι τόκοι υπερημερίας.

30 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η νομολογία του Δικαστηρίου, ιδίως η απόφαση της 1ης Ιουνίου 2017, Zarski (C-330/16, EU:C:2017:418), δεν παρέχει σαφή απάντηση όσον αφορά το περιεχόμενο της φράσης «συμβάσεις που έχουν συναφθεί πριν από τις 16 Μαρτίου 2013» του

άρθρου 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 2011/7, στην περίπτωση κατά την οποία η πρακτική που ακολούθησαν οι ενδιαφερόμενοι και η οποία αφορά την καταβολή τόκων υπερημερίας θεωρείται ότι άρχισε πριν από την ημερομηνία αυτή, αλλά κάθε μεμονωμένη παραγγελία, βάσει της οποίας αξιώνεται η καταβολή τόκων υπερημερίας και αποζημίωσης για τα έξοδα είσπραξης, πραγματοποιήθηκε μετά την ημερομηνία αυτή. Ομοίως, ούτε από την εφαρμοστέα ρύθμιση ούτε από την ως άνω νομολογία προκύπτει σαφώς αν η πρακτική των οικείων μερών βάσει της οποίας ο πιστωτής δεν απαίτησε την καταβολή προσαυξήσεων υπερημερίας για σύντομες καθυστερήσεις πληρωμών μπορεί να θεωρηθεί ως κατάφωρα καταχρηστική συμβατική ρήτρα ή πρακτική.

31 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει συναφώς ότι, όταν η οδηγία 2011/7 μεταφέρθηκε στο φινλανδικό δίκαιο, ο εθνικός νομοθέτης έκανε χρήση της ευχέρειας που προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής.

32 Επιπλέον, όπως κρίθηκε πρωτοδίκως και κατ' έφεση, η συμβατική πρακτική, η οποία συνεχίστηκε αδιαλείπτως από το 2009 μεταξύ των A και B και δυνάμει της οποίας η καθυστέρηση εξόφλησης τιμολογίων που δεν υπερβαίνει τον ένα μήνα δεν συνεπάγεται την επιβολή προσαυξήσεων υπερημερίας, κατέστη, δυνάμει του εθνικού δικαίου, αναπόσπαστο τμήμα των συμφωνιών που συνήφθησαν μεταξύ τους.

33 Εντούτοις, υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου, δεν προκύπτει σαφώς αν μια τέτοια πρακτική, ακόμη και αν υποτεθεί ότι κατέστη δεσμευτική για τους ως άνω διαδίκους πριν από τις 16 Μαρτίου 2013, καθώς και το σύνολο των μεμονωμένων παραγγελιών που έγιναν μεταξύ των εν λόγω διαδίκων από την ως άνω ημερομηνία και μετά, πρέπει να θεωρηθούν ως σύμβαση συναφθείσα πριν από τις 16 Μαρτίου 2013, κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 2011/7, με αποτέλεσμα τον αποκλεισμό του συνόλου των παραγγελιών αυτών από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2011/7.

34 Σε περίπτωση που η οδηγία 2011/7 έχει εφαρμογή στις παραγγελίες που έγιναν μετά τις 16 Μαρτίου 2013, μολονότι η οικεία πρακτική είχε καθιερωθεί πριν από την ημερομηνία αυτή, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η ως άνω πρακτική συνιστά συμβατική ρήτρα ή πρακτική που αποκλείει, αφενός, την καταβολή τόκων υπερημερίας, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/7, και, αφετέρου, την αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 3, της οδηγίας, και αν, κατά συνέπεια, η εν λόγω πρακτική πρέπει να θεωρηθεί, αντιστοίχως, «ότι έχει κατάφωρα καταχρηστικό χαρακτήρα», κατά την έννοια της πρώτης εκ των ως άνω διατάξεων, και επίσης «ότι έχει κατάφωρα καταχρηστικό χαρακτήρα», κατά την έννοια της δεύτερης εξ αυτών.

35 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η παραίτηση από τους τόκους υπερημερίας και από την αποζημίωση για τα σχετικά έξοδα είσπραξης στηρίζεται εν προκειμένω στην πρακτική βάσει της οποίας ο ενδιαφερόμενος πιστωτής δέχθηκε να μην εισπράξει τα εν λόγω ποσά, για τις καθυστερήσεις πληρωμής μικρής διάρκειας, δηλαδή μικρότερης του ενός μηνός, με αντάλλαγμα την καταβολή του κεφαλαίου της οφειλής. Πάντως, από τη νομολογία του Δικαστηρίου δεν μπορεί να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αν μια τέτοια πρακτική μπορεί να δεσμεύει τον εν λόγω πιστωτή χωρίς τούτο να συνεπάγεται παράβαση της οδηγίας 2011/7.

36 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, κατ' ουσίαν, ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής των διδαγμάτων που απορρέουν από τις αποφάσεις της 16ης Φεβρουαρίου 2017, IOS Finance EFC (C-555/14, EU:C:2017:121), και της 28ης Ιανουαρίου 2020, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Οδηγία για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών) (C-122/18, EU:C:2020:41), για τον λόγο ότι,

στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι ανωτέρω αποφάσεις, η ευθύνη για τις περιπτώσεις υπερημερίας καταλογιζόταν σε δημόσιες αρχές, ενώ, στη διαφορά της κύριας δίκης, καταλογίζεται σε φορέα ιδιωτικού δικαίου.

37 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Korkein oikeus (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 2011/7 την έννοια ότι τα κράτη μέλη μπορούν να εξαιρούν από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας συμβατική πρακτική σχετική με [την καταβολή τόκων υπερημερίας και αποζημίωσης για τα έξοδα είσπραξης], η οποία εφαρμοζόταν σε μόνιμη βάση μεταξύ των συμβαλλομένων πριν από τις 16 Μαρτίου 2013 όσον αφορά μεμονωμένες παραγγελίες, ακόμη και αν οι μεμονωμένες παραγγελίες, τις οποίες αφορούν οι εν λόγω προσαυξήσεις υπερημερίας, πραγματοποιήθηκαν μετά την ημερομηνία αυτή;

2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα: έχει το άρθρο 7, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2011/7 την έννοια ότι η περιγραφόμενη στο πρώτο ερώτημα συμβατική πρακτική πρέπει να θεωρηθεί ως συμβατικός όρος ή πρακτική που αποκλείει τη χρέωση τόκων υπερημερίας ή την αποζημίωση για τα έξοδα εισπράξεως κατά την έννοια των εν λόγω διατάξεων;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

38 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 2011/7 έχει την έννοια ότι τα κράτη μέλη μπορούν να εξαιρούν από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας μια συμβατική πρακτική σχετικά με την καταβολή τόκων υπερημερίας και αποζημίωσης για τα έξοδα είσπραξης, όταν η πρακτική αυτή έχει μεν καθιερωθεί μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών πριν από τις 16 Μαρτίου 2013, πλην όμως οι μεμονωμένες παραγγελίες βάσει των οποίων αξιώνονται τόκοι υπερημερίας και τέτοιες αποζημιώσεις έγιναν από την ημερομηνία αυτή και εφεξής.

39 Το άρθρο 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 2011/7 παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα, κατά τη μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, να αποφασίζουν σχετικά με την εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής της «συμβάσεων που έχουν συναφθεί πριν από τις 16 Μαρτίου 2013».

40 Το Δικαστήριο έχει ήδη τονίσει ότι η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο αυτοτελή και ενιαίο σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουνίου 2017, Zarski, C-330/16, EU:C:2017:418, σκέψεις 25 και 26).

41 Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει ήδη επισημάνει, αφενός, ότι από την εξέταση του γράμματος της διάταξης αυτής προκύπτει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης, χρησιμοποιώντας τη φράση «συμβάσεις που έχουν συναφθεί», θέλησε να παράσχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να εξαιρέσουν από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2011/7 τις συμβατικές σχέσεις που είχαν συναφθεί πριν από τις 16 Μαρτίου 2013, στο σύνολό τους, συμπεριλαμβανομένων των αποτελεσμάτων που απορρέουν από τις εν λόγω συμβατικές σχέσεις και επέρχονται μετά την ημερομηνία αυτή (απόφαση της 1ης Ιουνίου 2017, Zarski, C-330/16, EU:C:2017:418, σκέψεις 25, 26 και 29).

42 Αφετέρου, έχει διαπιστώσει ότι η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από το πλαίσιο της εν λόγω διάταξης και, ειδικότερα, από το περιεχόμενο του άρθρου 13 της οδηγίας 2011/7, το οποίο καταργεί την οδηγία 2000/35 από τις 16 Μαρτίου 2013, προβλέποντας ταυτόχρονα ότι η οδηγία αυτή παραμένει σε ισχύ για συμβάσεις που συνήφθησαν πριν από την εν λόγω ημερομηνία και στις οποίες η οδηγία 2011/7 δεν εφαρμόζεται, σύμφωνα με το άρθρο της 12, παράγραφος 4 (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουνίου 2017, Zarski, C-330/16, EU:C:2017:418, σκέψεις 30 και 31).

43 Το Δικαστήριο έχει συναγάγει από τα στοιχεία αυτά ότι, στην περίπτωση που κράτος μέλος έκανε χρήση της ευχέρειας που του παρέχεται από το άρθρο 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 2011/7, οι συμβάσεις που είχαν συναφθεί πριν από τις 16 Μαρτίου 2013 εξακολουθούν, υπό την επιφύλαξη της άσκησης της δυνατότητας που προβλέπεται στο άρθρο 6, παράγραφος 3, στοιχείο β', της οδηγίας 2000/35 όσον αφορά τις συμβάσεις που συνήφθησαν πριν από τις 8 Αυγούστου 2002, να διέπονται από την τελευταία οδηγία, συμπεριλαμβανομένων των μελλοντικών αποτελεσμάτων τους. Ως εκ τούτου, οι διαφορές σχετικά με καταβολές που οφείλονται μετά τις 16 Μαρτίου 2013 δεν εμπίπτουν στις διατάξεις της οδηγίας 2011/7, οσάκις η σύμβαση, βάσει της οποίας οι καταβολές πρέπει να πραγματοποιηθούν, είχε συναφθεί πριν από την ημερομηνία αυτή και το οικείο κράτος μέλος έκανε χρήση της δυνατότητας που προβλέπεται από το άρθρο 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 2011/7 (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουνίου 2017, Zarski, C-330/16, EU:C:2017:418, σκέψεις 32 και 33).

44 Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 2011/7 έχει την έννοια ότι τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να εξαιρέσουν από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας τις καθυστερήσεις πληρωμών κατά την εκτέλεση σύμβασης που έχει συναφθεί πριν από τις 16 Μαρτίου 2013, ακόμη και στην περίπτωση που οι καθυστερήσεις αυτές προκύπτουν μετά την ανωτέρω ημερομηνία (απόφαση της 1ης Ιουνίου 2017, Zarski, C-330/16, EU:C:2017:418, σκέψη 34).

45 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το καθοριστικό στοιχείο προκειμένου να εκτιμηθεί αν μια συμβατική πρακτική όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη μπορεί, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 2011/7, να εξαιρεθεί από τη ρύθμιση της οδηγίας αυτής έγκειται στην ημερομηνία σύναψης της σύμβασης δυνάμει της οποίας πρέπει να πραγματοποιηθούν οι πληρωμές.

46 Επιβάλλεται, ωστόσο, η διαπίστωση ότι η αιτιολογική σκέψη 28, τελευταία περίοδος, της οδηγίας αυτής αναφέρει ότι η τελευταία δεν θα πρέπει να θίγει, μεταξύ άλλων, τις εθνικές διατάξεις σχετικά με τον τρόπο σύναψης των συμβάσεων. Επομένως, υπό το πρίσμα ακριβώς του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου θα πρέπει να προσδιορίσει το εθνικό δικαστήριο αν οι περιστάσεις που υποβλήθηκαν στην κρίση του οδήγησαν στη σύναψη σύμβασης και, εφόσον συντρέχει περίπτωση, να καθορίσει την ημερομηνία της εν λόγω σύναψης.

47 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, δυνάμει του εθνικού δικαίου, η οικεία πρακτική, η οποία ακολουθείται αδιαλείπτως από το 2009, κατέστη «αναπόσπαστο τμήμα» της συμβατικής σχέσης μεταξύ των A και B. Επιπλέον, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η πρακτική αυτή κατέστη δεσμευτική για τα μέρη πριν από τις 16 Μαρτίου 2013 και, ως εκ τούτου, εμπίπτει σε συμβατική σχέση συναφθείσα πριν από την ημερομηνία αυτή, ζήτημα το οποίο εναπόκειται πάντως στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

48 Συνεπώς, απομένει στο εν λόγω δικαστήριο να καθορίσει αν, σύμφωνα με το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο, πρέπει να θεωρηθεί ότι, με κάθε μεμονωμένη παραγγελία εμπορευμάτων στην οποία προέβη η B από την A, υπήρξε σύναψη νέας σύμβασης, οπότε, αν η σύμβαση αυτή συνήφθη από

τις 16 Μαρτίου 2013 και μετά, δεν μπορεί να εξαιρεθεί από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2011/7, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 12, παράγραφος 4, αυτής. Αντιθέτως, αν το αιτούν δικαστήριο διαπιστώσει ότι οι εν λόγω μεμονωμένες παραγγελίες συνιστούν όχι αυτοτελείς συμβάσεις, αλλά εκτέλεση σύμβασης συναφθείσας πριν από τις 16 Μαρτίου 2013, το συμβατικό αυτό πλέγμα εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας, δεδομένου ότι η Δημοκρατία της Φινλανδίας έκανε χρήση της δυνατότητας που προβλέπει η ως άνω διάταξη.

49 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 2011/7 έχει την έννοια ότι τα κράτη μέλη μπορούν να εξαιρούν από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας μια συμβατική πρακτική σχετικά με την καταβολή τόκων υπερημερίας και αποζημίωσης για τα έξοδα είσπραξης, όταν η πρακτική αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο σύμβασης συναφθείσας πριν από τις 16 Μαρτίου 2013, δυνάμει του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου. Οι μεμονωμένες παραγγελίες βάσει των οποίων αξιώνονται τόκοι υπερημερίας και αποζημιώσεις για τα έξοδα είσπραξης και οι οποίες έγιναν από την ημερομηνία αυτή και εφεξής μπορούν να εξαιρεθούν από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2011/7, υπό την προϋπόθεση ότι συνιστούν απλώς εκτέλεση σύμβασης συναφθείσας πριν από τις 16 Μαρτίου 2013, δυνάμει του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου. Αντιθέτως, αν, δυνάμει του δικαίου αυτού, οι μεμονωμένες παραγγελίες συνιστούν αυτοτελείς συμβάσεις συναφθείσες από την εν λόγω ημερομηνία και εφεξής, δεν μπορούν να εξαιρεθούν από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

50 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί, σε περίπτωση που η οδηγία 2011/7 έχει εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης, αν το άρθρο της 7, παράγραφοι 2 και 3, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε πρακτική δυνάμει της οποίας, για καθυστερήσεις πληρωμών μικρότερες του ενός μηνός, ο πιστωτής δεν εισπράττει τους τόκους υπερημερίας ούτε την αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης, με αντάλλαγμα την καταβολή του κεφαλαίου των ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων.

51 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/7, σκοπός της είναι η καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές, οι δε καθυστερήσεις αυτές αποτελούν, κατά την αιτιολογική σκέψη 12 της ίδιας οδηγίας, παράβαση συμβατικής υποχρέωσης η οποία έχει γίνει οικονομικά ελκυστική για τους οφειλέτες λόγω των χαμηλών ή των ανύπαρκτων τόκων υπερημερίας που επιβάλλονται στις καθυστερήσεις πληρωμών (απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2017, IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, σκέψη 24).

52 Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, η οδηγία 2011/7 δεν προβαίνει όμως σε πλήρη εναρμόνιση του συνόλου των κανόνων που διέπουν τις καθυστερήσεις πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές (απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2017, IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

53 Πράγματι, όπως και η οδηγία 2000/35, η οδηγία 2011/7 θεσπίζει ορισμένους μόνο κανόνες στον τομέα αυτόν, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι σχετικοί με τους τόκους υπερημερίας και την αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης (πρβλ. απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2017, IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, σκέψη 26).

54 Ως προς το ζήτημα αυτό, τα κράτη μέλη οφείλουν, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, και το άρθρο 6 της οδηγίας 2011/7, να μεριμνούν ώστε, κατά τις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων, ο πιστωτής που έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του και δεν έχει λάβει το

οφειλόμενο ποσό εγκαίρως να δικαιούται τόκους υπερημερίας, χωρίς να απαιτείται όχληση, καθώς και αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης στα οποία υποβλήθηκε, εκτός εάν ο οφειλέτης δεν ευθύνεται για την καθυστέρηση της πληρωμής.

55 Προς τον σκοπό αυτόν, το άρθρο 7, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν ότι συμβατικός όρος ή πρακτική που αφορά, μεταξύ άλλων, την προθεσμία πληρωμής, το επιτόκιο υπερημερίας ή την αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης είτε δεν έχει εκτελεστό χαρακτήρα είτε γεννά αγώγιμη αξίωση αποζημίωσης, εάν έχει κατάφωρα καταχρηστικό χαρακτήρα για τον πιστωτή. Επιπλέον, για την εφαρμογή της εν λόγω παραγράφου 1, το εν λόγω άρθρο 7 προβλέπει, αφενός, στην παράγραφο 2, ότι συμβατικός όρος ή πρακτική που αποκλείει τη χρέωση τόκου για την καθυστέρηση της πληρωμής θεωρείται ότι έχει κατάφωρα καταχρηστικό χαρακτήρα και, αφετέρου, στην παράγραφο 3, ότι συμβατικός όρος ή πρακτική που αποκλείει την αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης σύμφωνα με το άρθρο 6 θεωρείται ότι έχει κατάφωρα καταχρηστικό χαρακτήρα.

56 Εντούτοις, από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι διασφαλίζεται μόνον ότι, μεταξύ άλλων, στις περιπτώσεις του άρθρου 3, παράγραφος 1, και του άρθρου 6 της οδηγίας 2011/7 ο πιστωτής θα έχει δικαίωμα να αξιώσει τόκους υπερημερίας και αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης. Όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 28 της ως άνω οδηγίας, η απαγόρευση συμβατικού αποκλεισμού του δικαιώματος αυτού σκοπό έχει να εμποδίσει την κατάχρηση της ελευθερίας των συμβάσεων εις βάρος του πιστωτή, ο οποίος, κατά τη σύναψη της σύμβασης, δεν μπορεί να παραιτηθεί του δικαιώματος αυτού (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2017, IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, σκέψη 29).

57 Με άλλα λόγια, σκοπός του άρθρου 7, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2011/7 είναι να μην επιτρέπει την παραίτηση του πιστωτή από την αξίωσή του για τόκους υπερημερίας ή για αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης ήδη από τη σύναψη της σύμβασης, ήτοι κατά την άσκηση της συμβατικής ελευθερίας του, και, άρα, να αποτρέπει το ενδεχόμενο κατάχρησης της ελευθερίας αυτής από τον οφειλέτη εις βάρος του πιστωτή (απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2017, IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, σκέψη 30).

58 Αντιθέτως, στην περίπτωση που συντρέχουν οι προβλεπόμενες στην οδηγία 2011/7 προϋποθέσεις και είναι απαιτητοί οι τόκοι υπερημερίας και η αποζημίωση για έξοδα είσπραξης, ο πιστωτής πρέπει να είναι ελεύθερος, λαμβανομένης υπόψη της συμβατικής του ελευθερίας, να παραιτηθεί από την καταβολή των ποσών που οφείλονται για τους εν λόγω τόκους και για την εν λόγω αποζημίωση, ιδίως με αντάλλαγμα την άμεση καταβολή του κεφαλαίου της οφειλής. Το ανωτέρω συμπέρασμα επιβεβαιώνεται, εξάλλου, από την αιτιολογική σκέψη 16 της ως άνω οδηγίας στην οποία διευκρινίζεται ότι η οδηγία δεν θα πρέπει να υποχρεώνει τους πιστωτές να απαιτούν την καταβολή τόκων υπερημερίας (απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2017, IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, σκέψεις 31 και 32).

59 Κατά συνέπεια, από την οδηγία 2011/7 δεν προκύπτει ότι αποκλείεται η οικειοθελής παραίτηση του πιστωτή από το δικαίωμά του να αξιώσει τόκους υπερημερίας και αποζημίωση για έξοδα είσπραξης. Ωστόσο, η παραίτηση αυτή πρέπει οπωσδήποτε να είναι προϊόν πραγματικά ελεύθερης βούλησης, ώστε να μη συνιστά κατάχρηση της συμβατικής ελευθερίας εις βάρος του πιστωτή καταλογιζόμενη στον οφειλέτη (απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2017, IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, σκέψεις 33 και 34).

60 Συναφώς, λαμβανομένων υπόψη των αμφιβολιών που εξέφρασε το αιτούν δικαστήριο, πρέπει ακόμη να προστεθεί, αφενός, ότι τα διδάγματα της αποφάσεως που μνημονεύθηκε στις σκέψεις 56 έως 59 της παρούσας αποφάσεως έχουν όντως εφαρμογή σε περιστάσεις όπως αυτές της υπόθεσης της κύριας δίκης. Μολονότι, βεβαίως, η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση αφορούσε συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων και δημοσίων αρχών, ενώ στην υπόθεση της κύριας δίκης πρόκειται για συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων, επιβάλλεται εντούτοις η διαπίστωση ότι τα διδάγματα αυτά είναι σχετικά με το περιεχόμενο του άρθρου 7, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2011/7 και ότι, όσον αφορά τους χαρακτηρισμούς που προβλέπουν οι διατάξεις αυτές, οι τελευταίες δεν διακρίνουν ανάλογα με το είδος της επίμαχης εμπορικής συναλλαγής. Αφετέρου, όσον αφορά την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 2020, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Οδηγία για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών) (C-122/18, EU:C:2020:41), αρκεί η διαπίστωση ότι η συγκεκριμένη απόφαση αφορούσε τις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας, οι οποίες δεν είναι κρίσιμες στην υπόθεση της κύριας δίκης.

61 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής δεν προκύπτει αν, διά της επίμαχης στην κύρια δίκη πρακτικής, ο πιστωτής παραιτήθηκε ελεύθερα από το δικαίωμά του να απαιτήσει τόκους υπερημερίας καθώς και αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης, κατά την έννοια της νομολογίας που υπομνήσθηκε με τις σκέψεις 57 έως 59 της παρούσας αποφάσεως. Επομένως, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο, το οποίο είναι το μόνο αρμόδιο να εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά, να κρίνει αν μπορεί να θεωρηθεί ότι, διά της πρακτικής του η οποία συνίσταται στη μη είσπραξη των ποσών που αντιστοιχούν στους τόκους υπερημερίας και στην αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης, ο πιστωτής συναίνεσε ελεύθερα στη μη καταβολή των οφειλόμενων ποσών για τους εν λόγω τόκους και την εν λόγω αποζημίωση, διευκρινιζομένου ότι η σχετική συναίνεση δεν μπορεί να δηλωθεί κατά τον χρόνο σύναψης της σύμβασης δυνάμει της οποίας οφείλονταν οι οικείες πληρωμές.

62 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 7, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2011/7 έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε πρακτική δυνάμει της οποίας, για καθυστερήσεις πληρωμών μικρότερες του ενός μηνός, ο πιστωτής δεν εισπράττει τους τόκους υπερημερίας ούτε την αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης, με αντάλλαγμα την καταβολή του κεφαλαίου των ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων, υπό την προϋπόθεση ότι, ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, ο πιστωτής έχει συναινέσει ελεύθερα στη μη καταβολή των οφειλόμενων ποσών για τους εν λόγω τόκους και την εν λόγω αποζημίωση.

Επί των δικαστικών εξόδων

63 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δέκατο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 2011/7/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 2011, για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές,

έχει την έννοια ότι:

τα κράτη μέλη μπορούν να εξαιρούν από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας μια συμβατική πρακτική σχετικά με την καταβολή τόκων υπερημερίας και αποζημίωσης για τα έξοδα είσπραξης, όταν η πρακτική αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο σύμβασης συναφθείσας πριν από τις 16 Μαρτίου 2013, δυνάμει του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου. Οι μεμονωμένες παραγγελίες βάσει των οποίων αξιώνονται τόκοι υπερημερίας και αποζημιώσεις για τα έξοδα είσπραξης και οι οποίες έγιναν από την ημερομηνία αυτή και εφεξής μπορούν να εξαιρεθούν από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2011/7, υπό την προϋπόθεση ότι συνιστούν απλώς εκτέλεση σύμβασης συναφθείσας πριν από τις 16 Μαρτίου 2013, δυνάμει του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου. Αντιθέτως, αν, δυνάμει του δικαίου αυτού, οι μεμονωμένες παραγγελίες συνιστούν αυτοτελείς συμβάσεις συναφθείσες από την εν λόγω ημερομηνία και εφεξής, δεν μπορούν να εξαιρεθούν από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

2) Το άρθρο 7, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2011/7

έχει την έννοια ότι:

δεν αντιτίθεται σε πρακτική δυνάμει της οποίας, για καθυστερήσεις πληρωμών μικρότερες του ενός μηνός, ο πιστωτής δεν εισπράττει τους τόκους υπερημερίας ούτε την αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης, με αντάλλαγμα την καταβολή του κεφαλαίου των ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων, υπό την προϋπόθεση ότι, ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, ο πιστωτής έχει συναινέσει ελεύθερα στη μη καταβολή των οφειλόμενων ποσών για τους εν λόγω τόκους και την εν λόγω αποζημίωση.

(υπογραφές)